

Loretánský poklad v Praze.

© 2000 by John Wiley & Sons, Inc.

Loretánský poklad v Praze.

DIEZENHOFEROWO PRŮČELÍ PRAŽSKÉ LORÉTY

POPSALI

D^{re}. ANT. PODLAHA
A EDUARD ŠITTLER.

VYDÁNO ZA PODPORY

ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ
V PRAZE NÁKLADEM VLASTNÍM.

TIŠTĚNO VE 250 EXEMPLÁŘÍCH.

CENA VÁZANÉHO VÝTISKU 9 KORUN.

PRAHA 1901.

TISK TEXTU PROVEDLA ČESKÁ GRAFICKÁ SPOLEČNOST „UNIE“, TISK PŘÍLOH A SVĚTLOTISKY FIRMA
KARLA BUELMANNA, AUTOTYPIE FIRMA JANA VILÍMA.

Jeho JASNOSTI

KNÍŽETI MOŘICI z LOBKOWITZ

VÉVOĐOVĚ ROUDNICKÉMU ATD.,

ŠTĚDRÉMU OCHRÁNCI LORETÁNSKÉHO POKLADU

VĚNOVÁNO.

BENIGNA KATEŘINA Z LOBKOVIC
ZAKLADATELKA PRAŽSKÉ LORETY
(1594—1653).

Redlouho po založení tak zv. domu Lore-
tánského v Praze, jež stalo se r. 1626,
dán byl počátek také ku proslulému
nyní *pokladu Loretánskému*. Doba jeho vzniku
není sice přesně známa, ale již v instrukci, kterou-
zakladatelka Benigna Kateřina z Lobkovic dne
17. září 1636 vydala, nalézáme o něm vyslovnou
zmínku.¹⁾ Hojnými dary a odkazy obohacena byla
svatyně Loretánská za krátko tou měrou, že již
r. 1690. místnosti pro poklad určené rozšířeny
byti musily. Konečně bylo nutno, vystavěti pro
pokladnici chrámovou zvláštní pevné místnosti
před domem Loretánským; stalo se tak v letech
1699.—1702. Štředním nákladem J. J. Motice ku-
žete z Lobkovic byl r. 1882. celý poklad v nále-
žité pořádek uveden; jmenovitě byly jednotlivé
předměty pečlivě opraveny a očištěny.

Ačkoliv co do hmotné ceny prohlásiti dlužno
poklad Loretánský za největší vůbec v Čechách,
nelze jej co do ceny umělecké nikterak klásti na
místo nejpřednější. Věc ta přirozeně vysvětluje
se z toho, že dárcové zřídka kdy věnovali po-
kladu tomu nějaký starší předmět umělecký, nýbrž
téměř zpravidla v dar podávali výtvary umění sou-

¹⁾ Dotyčný odstavec zní (v něm. orig.): „Dass der
Schatz dieser heiligen Kapelle mit einem Glitter also ver-
wahrt werde, auf dass der Messner ohne dem Herrn P.
Quardian oder einem von ihm dazu verordneten Kap-
siner nicht dazu gelangen könne, es sei dann zum Glitter
silda selbiger verwahrt ist.“ *Max Dvořák*, „Maria Lo-
retto am Hradshin zu Prag“ 1883., pag. 18. *Týž*, „Besuch
pohladaie u Panny Marie Loretánské v Praze na Hrad-
šanech“ 1884., str. 6.

AMBIT V PRAŽSKÉ LORETĚ.

V PRAVO KOMORY S POKLADEN LORETÁNSKÝM.

dobého. Jest tudíž v pokladnici Loretánské zastoupeno převahou období barokní. Nicméně jest tu dosti věcí i po stránce umělecké velice cenných, jež zasluhují, aby v širší známost uvedeny byly. A to právě jest účelem našeho podrobného popisu.

Popis pokladu Loretánského uveřejnili jsme nejprve v „Památkách archaeologických“ (díl XVIII)

Podávajice práci svou veřejnosti v samostatném rozšířeném otisku, vzdáváme povinné díky Jeho Jasnosti knížeti MORICI z LOBKOVIC za svolení ku probádání pokladu, důstojnému KONVENTU OTCŮ KAPUCÍNŮ v Praze za vydatnou při tom pomoc, veleslavné ČESKÉ AKADEMII VĚD A UMĚNÍ v Praze za poskytnutou podporu 400 zl., slavné REDAKCI ARCHAEOLOGICKÝCH PAMÁTEK za zapůjčení zinkografických štočků, jakož i slov. p. bibliothekáři M. DVORÁKOVÍ za zprávy archivní, pokladu se týkající.

KAPLE LORETÁNSKÁ V PRAZE.

Tabulový obraz Madonny s Jezulátkem.

Óleřová malba na dřevě 40 cm. šir., 53 cm. vys. Postavy poprvé. Madonna láskyplně sblíží na synáčka svého, jež před sebou drží. Tvář její nadmíru jest sličná, vyznamenávajíc se ušlechtilými jemnými formami. Čelo, téměř hlavy, jakož i pravá část tváře pokryty jsou průhledným závojem, jenž po plavých, jemně zkafeřených, dolů na ramena rozpustěných vlasech splývá. Oči dolů obrácené jsou přivřeny, kolem půvabných úst pohrává blahý úsměv materského štěstí. Celá tvář Madonny nakloněna k levé straně nad hlavinku Božského dítěte. Hrdlo a část ňader Madonny zakrývá jemná průhledná rouška, u krku vzorkovaná krajkou zakončená, dole pak k spodnímu tmavočervenému, žlutou vroubkovanou šůrkou lemovanému šatu přisítá. S ramenou splývá plášť tmavozelený. Pravá (jedině viditelná) ruka Madonny přidržuje Jezulátko na prsíčkách pod pažím. Rozkošné uavřené buclaté tvář Jezulátka s pootvřenými ústy vyhlíží zvědavě k pravé straně ven z obrazu. Plavé kučery pokrývají lbečnou tuto hlavinku, kolem níž rozložena jemná fosforeskující svatozář. Tímto dítětem jest úplná nahé. Levá buclatá ruka ořtena jest nenuceně o zidku (jejíž svrchní plocha tvoří dolejší popředí obrazu), držíc zrnko zeleného vína, jehož bohatý hrozen před ní leží. Z druhé ruky viditelné jest pouze raménko; ruku tu musíme si patrně mysliti jakožto vzadu ořtenou o tělo Bohorodičky. Kolorit obrazu jest velice štavnatý a jemný; zejména inkarnat podán jest velice jemně. Celkem jest obraz dosti dobře zachován, až na to, že v pravé třetině obrazu jde shora dolů jemná trhlinka, vzniklá patrně při narovnávání zborcené desky obrazu, že dále v levé dolejší části (na rouchu P. Marie) malá část jest opryskána, a že konečně tmavozelené pozadí pokryto jest skvrnami plesnivinou způsobenými.

Obraz signován není. V seznamech Loretánských uvádí se jakožto originál *Albrechta Dürera*,*) jenž prý původně chován byl v umělecké komoře císaře Rudolfa II.²⁾ Netřeba ovšem připomínati, že autorství Dürerovo při tomto obraze jest více než pochybné. Nemát ráz jeho s uměním velikého německého malíře společného.³⁾ Více známek shledati lze pro příbuznost

*) Viz *Dvořák* „Seznam pokladnice u Panny Marie Loretánské v Praze na Hradčanech“ č. 140.

²⁾ Současný seznam Rudolfské sbírky Pražské bohužel se nezachoval; toliko poslední inventáře zámeckých sbírek Pražských jsou v místodržitelství archiv. Srv. *Jahrbuch der kunsthistorischen Sammlungen des allerhöchsten Kaiserhauses* X. (1889.) str. CXXXI. a násled., kde inventáře ty jsou otištěny. Nizozemský malíř Karel von Mander († 1606) ve své stručné zprávě o galerii Rudolfově obrazu tohoto neuvádí. Srv. *Neuweirth*, Rudolf II. als Dürer-Sammler.

³⁾ Srv. na př. jeho Madonu s kosátem v Pražské galerii. Nebo Madonu s netrojesou hrůnkou v cis. galerii Vídeňské a j. Viz *M. Thawing*, Dürer, 330, 326, 291 a j.

totoho obrazu s uměním nizozemského malíře *Adriena van Utrecht* (nar. 1599, zemř. 1653), jehož mistrovství v malování ovocí i na obraze našem se jeví. Skutečně také vyskytují se v půdějších inventářích zámecké galerie Pražské zmínky, jež by opravňovaly tradici o původu tohoto obrazu ze sbírek zámeckých. Čtemeť v inventáři z r. 1718 záznam: „299. Adrian von Vtrecht. Orig.: Unsere Liebe Frau sambt dem kindlein Jesu“;*) v inventáři z r. 1737. záznam: „385. Unser, Liebe Frau sambt dem kindlein Jesu, umb und umb (?) mit Früchten. Mahler: Adrian von Utrecht“.

Tab. II.

Krucifix ze slonové kosti.

Korpus (36 cm: vysoký) jest mistrně řezán ze slonové kosti. Modellace těla jest bezvadná, výraz dokonaného právě utrpení ve tváři výborně zachycen. Korpus připevněn na hladkém černém kříži z ebenového dřeva, jenž vsazen jest do vkusného renaissančního podstavce.

Krucifix tento daroval pokladu roku 1678. P. Emerik, jenž jej byl obdržel od císaře Leopolda I.

Vznik řezby této křesťanské dílny dle všech známek na počátek XVII. století. Původce jeji není znám. Byla sice připisována Cellinimu,*) avšak neprávem. Neshledávámeť na ní rázu výtěného vládkého toho mistra. Nemáme sice s dostatek srovnávacího materiálu po ruce, jelikož drobné kříže z ruky Celliniho vyšle nám se nedochovaly,†) ale již pouhým srovnáním se známým mramorovým křížem jeho, jenž nyní v Eskurialu se nalézá,‡) vychází na jevo tolik podstatných rozdílů i co do koncepce i provedení, že naprosto nelze krucifix náš Cellinimu přičknouti.

Tab. III.

Kříž kardinála Harracha.

Nad massivnějším oválovitým podstavcem, jehož okraj ozdoben jest ovocnými festonky tepanými, spočívá na čtyřech vkusných s-ovitých nožkách a hladkém neozdobném středu basís uží, větším věncem akantových lístků oklopaná. Odtud zvedá se válcovitý nástavec, na čtyřech stranách ještěrovými ozdobkami okrášlený, do něhož vetknut jest vlastní kříž. Ramena jeho vyplněna jsou podle sebe kladenými broušenými křišťály, kovové kraje ramen oživeny nemnohými, ale vkusnými ozdobkami, do nichž vsazeno po jednom granátu. Bohatěji vyvinuty jsou ozdoby při všech čtyřech rozích kříže, jakož i v koutech, kde ramena se sbíhají; tu již spatrujeme celé rosety granátů v ladné stylisovaných ornamentech kovových. Na užíš basí před zmíněným válcovitým nástavcem připevněna jest oválovitá prohnutá destička se znakem Harrachovským a s opisem: ERNESTVS · S · R · E · PRESB. CARD. AB HARRACH · ARCHIEP. PRAG · REGNI BOHE PRIMAS ET PRINCEPS. Korové součásti kříže zhotoveny jsou ze stříbra a pozlaceny. Výška celku obnáší 58 cm., šířka 26 cm. Pokladu darován byl kardinálem Harrachem r. 1681.² *Janov umm. 1662*

*) Jahrb. der kunsthist. Samml. X. CXXXVI.

†) Ekert, Posvátná místa I., 158.

‡) Stran. E. Pilon, Benvenuto Cellini, Paris 1893, pag. 155.

*) Viz vyobrazení jeho u Piona o. c. pl. XX. „Cruifix de marbre (Eglise de s. Lorenzo de l'Escorial).“

Tab. IV.

Jesličky.

Jesličky tyto, upravené jako bohatý domácí oltářík, vynikají zejména vkusností drobné stříbrné svojí ornamentace.

Hlavní struktura zhotovena z ebenového dřeva a ze stříbra. Střed má po obou stranách stříbrné, vkusné sloupky korintské, jejichž drsný dřek v dolější třetině ozdoben hlavičkou andilici a prstencem, v horejší pak části ovinut kosmo zlacenou větévkou listovou. Sloupky tyto nesou půlkruhový pás markantním ornamentem oživený a uprostřed malým klenákem přerušeny. V kapličce tak utvořené stojí na podlaze slonovinou a vzácnými dřevy vykládané skupina stříbrných sošek, představující klanění se pastýřův Jezulátku. Celková kompozice skupinky této jest zdařilá; za to však detailní provedení jednotlivých sošek dosti má nedostatkův. Po obou stranách středu rozvíjuje se architektura oltáříku dále: jsou to pilastry vkusně ornamentovaným stříbrným plechem vyložené a dleem na vkusných krakorcích spočívající, dále pak na samých krajích dva páry štíhlých sloupků podobné upravených, jako zmíněné již sloupky vnitřní. Celá stavba spočívá na profilovaném, vkusnými prořezávanými ornamenty stříbrnými posázeném podstavci, po jehož předním horejším okraji jde zábradlíčko uprostřed přerušené. Zábradlí to skládá se ze sloupků karyatidových, jejichž součástí tvoří žensky maskaron, nad ní lví hlava a nejvýše mušlovitá ozdoba. V nároží zábradlíčka oživena vásami s kyticemi bravé filigránské práce stříbrné. Bohatě upraven svršek ušlechtilé stavby. Na hlavicích sloupků a na krakorcích středního oblouku spočívá široká římsa, ozdobená stříbrnými ornamenty na zlacené zrněné půdě. Tu umístěny také po obou stranách středu hladké štítky s vyrytými znaky (na jednom běžící pes a tři hvězdy, jakož i písmena MFBEFVOGHVM, na druhém kolmo uprostřed dva šachovnicové pruhy a zkratky SCBEHVS). Jsou to znaky barona z Mollartu a manželky jeho, kteří patrně předmět tento pokladnici Loretské věnovali.⁹⁾ Na obou okrajích svrchní plochy této římsy umístěno jest po dvou vácích podobné práce jako vásy na dolějším zábradlí. Z plochy střední zvedá se na stupňovitém podstavci jiná menší kaplička, jejíž střední hlavní část na dvou sloupcích festonky věnčených spočívá a překlenuta jest vkusně vyzdobeným obloukem, jehož výplně pěkným stříbrným ornamentem jsou opatřeny, a do jehož otvoru zavěšeny dva vkusné festonky. Po obou stranách přidružují se menší křídla s výklenky polokruhové zakončenými a ornamenty stříbrnými vyzdobenými. Ve střední části umístěna pěkná Píeť, na střípce nad ní pak soška z mrtvých vstavšího Spasitele.

Celek jest 89 cm. vys.; podstavec měří v předu 44 cm., po stranách 25 cm.

Ušlechtilá tato práce vznikla v druhé pol. XVII. stol.¹⁰⁾ a vyšla snad z dílny Augšpurské, o čemž svědčí puncy na několika místech umístěné, jež ukazují značku Augšpurskou¹¹⁾ a zkratku mistrova jména A. L.

⁹⁾ Dvořák, *Seznam pokl. Loret.*, str. 26.—26.

¹⁰⁾ Dvořákův katalog I. e. str. 26. uvádí datum darování: r. 1640.

¹¹⁾ Může to být však i značka *Bergenská* v Norvětsku, jejíž punc z roku 1699 podobá se do jisté míry značce Augšpurské a vyskytá se ve spojení se značkou mistrova AL: kdekto mezi zlatníky Augšpurskými značka AL. doend známá není. *Brv. Dr. M. Rosenberg Der Goldschmiede Merkzeichen* str. 496 f. 2166 a str. 498. f. 2479.

Relikviář z ebenového dřeva a stříbra.

Rámcovitý střed s obrazem obstoupen po obou stranách stříbrnými kanelovanými sloupky. Nad hořejší prostě profilovanou římsou obdélníkový střed s velikým oblým kamenem, a nad tím v trojúhelníkovém římsovaném štítu ze stříbra tepaný symbol Ducha sv. Nejvýše stříbrný ornament volutový. Po obou stranách středu splývají festonky. Stupňový podstavec ozdoben vedle jiných ozdob také hlavinkou andělů a karyatidou ženskou; na nejnižším stupni v rozích umístěny malé sošky lvů.

Ačkoliv jednotlivosti většinou obhrouble jsou provedeny, přece celek působí dosti obstojně. Výška tohoto relikviáře obnáší 42 cm. Sklonec XVII. stol.

Tab. VI., VII., VIII.

Gotický kalich z roku 1510.

Kalich tento jest nejstarší a zároveň nejušlechtlejší provedenou prací kovovou z celého pokladu.

Noha (17·5 cm. šir.) jest šestilupenná. Z mírně prohnutého hladkého okraje jejího zvedá se úzká kolmá prolamovaná galerie z jemného propletaného větvičí se skládající a dole vroubkovaným drátem obtočená. Lžicovité lupeny, vzhůru mírně prohnuté a zúžené, vroubeny jsou rovněž vroubkovaným drátem; plocha jejich pak vyplněna jest gotickými baldachýnky o třech štáblích. Baldachýnky tyto utvořeny jsou ze stříbrného drátu tak, že hořejší partie jejich od spodní plochy poodstává. Pod nimi nalézají se lité a ciselované poprsné reliefs světců; jsou to zejména:

1. Sv. Václav v oděvi válečné s kuzecím kloboukem na hlavě a s praporem v levici.
2. Biskup s berlou v pravici a s mšíkou v levici.
3. Sv. Barbora s věží v pravé ruce.
4. Sv. Anna, po jejíž pravici stojí malá postavka P. Marie, a na jejíž levici sedí Ježíšek.
5. Sv. Markéta, držící v levici kříž a pravici draka.
6. Sv. Kryštof nesoucí na ramenou Ježíška.

Reliefs tyto jsou vešměs výborně provedeny, zejména výraz tváří a draperie rouch zasluhuje vši chvály.

Nahoře, v nejužší části své jest noha spjata věncem ze stříhaných roset, jichž střed tvoří tmavomodré a tmavofialové kusy emailu na způsob malin formované.

Nad věncem tímto spatřujeme část šestibokého hranolového stvolu, na jehož obdélníkových ploškách na emailovaném pozadí čtou se písmena: MARIA a letopočet 1510. Emailovaná půda jest tu vešměs temnozelená; toliko písmeny M a I jsou na půdě temně červené.

Široký nodus má tvar zploštělého sferoidu; povrch jeho vkusně jest rozdělen v lupenovitě části, jichž plocha pozděně gotickými kružbami jest prolomena. Na nejšířším obvodu nodu vidíme střídavě emailový čtverlíst a rosetu silně sevřenou (na způsob poupěte) s drabokamem.

Nad nodem pokračuje opět šestiboký hranol, na jehož ploškách v tmavozeleném a tmavočerveném emailovém pozadí čteme: IHESVS.

Kupa (10·5 cm. vysoká, 12 cm. v průměru) vsazena jest do koše bohatě ozdobného. Jestli plocha jeho vroubkovaným stříbrným drátem rozdělena v šestero menších dílů, do nichž vsazeny jsou krásné do stříbra ryté obrazy s emailovaným pozadím; jsou to:

1. Kristus před nízkým křížem po pás obnažený s rozpjatými probodenými rukama a s trnovou korunou na hlavě.
2. Madonna s Ježíškem na loktech.
3. Sv. Barbora s kalichem v pravici.
4. Sv. Vojtěch, v levici berlu a veslo, v pravici kalich dříví.
5. Sv. Jiří, jenž do jícnu malého draka, jež levíci za krk drží, meč svůj vráží.
6. Sv. Kateřina s kolem a mečem.

Půda obrázků jest vesměs tmavomodrý email; toliko dva protilehlé obrázky: Kristus a sv. Vojtěch mají půdu tmavočervenou. Trojhenné cípky při hořejším okraji košku vyplněny jsou trojlísty z tmavozeleného a tmavočerveného emailu.

Nad košíčkem vine se velmi vkusný prolamovaný věnec, v němž užito motivu bodlákového větroví a květem, do něhož vždy dva okřídlené dráčekové s každé strany zobou.

Kalich jest zhotoven ze stříbra a pozlacen. Celková výška jeho obnáší 24·5 cm. Svatyni Loretské daroval jej Kristof Ferdinand Popel z Lobkovic (zemř. 1658).

Jest to patrně domácí výrobek český; nasvědčují tomu vedle zvláštního rázu ornamentiky, jehož analogii sledujeme také u jiných stříbrnických prací domácích, i obrazy českých patronů, jimiž noha i kupa kalichu jsou ozdobeny.

Poprvé reprodukoval vynikající tuto památku prof. J. Koula výtečným svým způsobem v publikaci své „Památky umění výtvarného“ (seš. 7. list 13—14); tato kresba jeho byla ve zmenšeném měřítku znovu otiskána v Ottových Čechách (díl „Praha“ I. str. 253). Nicméně podáváme novou fotografickou reprodukcí originálu s jiné strany, jakož i vyobrazení ozdobné nohy a kupy, majíce za to, že tento chef d'oeuvre pokladu Loretského plnou měrou toho zasluhuje.

Tab. IX., X.

Kalich a bursa s ozdobou granátovou.

Kalich tento jest stříbrný, pozlacený, 25 cm. vysoký. Profiline jeho jest jednoduchá, za to tím bohatější jest výzdoba jeho povrchu. Jestli noha, a z valné části i kupa jeho téměř cele drabokamy a smaltem pokryta. Z drabokamů převládá zejména tmavorudý granát český: jím obroubeny jsou všechny obrysy kalichu, a zároveň i celý jeho povrch v jednotlivá ornamentální pole jest jím rozčleněn. Pole tato vyplněna jsou jemným stillisovaným vzorem rostlinným z jemného kovového drátu hojně různobarevným emailem vyplňovaného. Nádherná těchto plošek zvýšena drabokamy (blavné ametisty) a perlami do nich porůznu zasazenými. Pyšné toto dílo vzniklo na sklonku století XVII.

Podobným způsobem okrášlena jest ke kalichu tomuto patřící bursa (viz tab. X.). Jest to stříbrná pozlacená deska, měřící 20·5 cm². Podél stran jejích obíhá na způsob rámce dvojí souvislá řada čtvercových granátů; prostředkem tohoto rámce jdou střídavě šestipaprskové hvězdičky a šestilupenné růžice granátové, spojené vespolek stříbrným filigránovým ornamentem rostlinným. Jenz místy vyplněn jest plochým emailem světlozeleným, lazurovým a světlomodrým. Kolem středu

obíhá dvojí kruh rovněž z nepřetržité řady granátů vytvořený. Od kruhu vnějšího jdou ke středům rámce do dvou cípů vybíhající ramena kříže, cele granáty posázená. Rohové výplně ozdobeny jsou filigránovými, vkusně se vinoucími stonky a jemnými emailovanými lístky a kvítky, nad nimiž dominuje uprostřed šestipapravová hvězda granátová s dvěma šestilupennými, rovněž granátovými růžicemi po stranách. Mezi oběma zmíněnými sousedními kruhy jdou z menšího kruhu k většímu brotité paprsky střídavě rovné a plamenovitě zprohybané; rovné jsou vyplněny emailem modrým, prohnuté hnědým. Ve vnitřním kruhu, na pozadí pokrytém filigránovým, z části emailovaným ornamentem rostlinným, jest monogram Kristův z granátův sestavený.

Tab. XI.

Vazba misálu.

Nádherou vazbou, oslňující zářnou souhrou barev a zlata různě odstíněného, opatřen jest misál v Antverpách r. 1696 tištěný. Tmavomodrý samet, jímž desky povlečeny, ozdoben jest stilisovaným vzorem rostlinným, zlatou nití a cethkami vyšitým. Tu a tam jsou markantnější rysy oživeny jednotlivými granátky a stříbrnými pulčickami na způsob perel. Ve středu desky ozdobné kování: uprostřed osmihranného nepravidelého rámce granátového na pozadí z pestrých emailovaných květin monogram IHS. V rozích rovněž kování emailem a drahokamy okrášlené. Zadní deska táž jako přední; toliko ve středu spatřuje se místo monogramu Kristova monogram mariánský. Hřbet rozdělen jest v šest obdélníkových polí, vyplněných čtyřlístými růžicemi a jemným listovím; vyšívání toto provedeno jest týmž způsobem, jako vyšívání na deskách. Spony posázeny jsou řadami granátův. Rozměry misálu: výška 37 cm., šířka 24 cm.

Tab. XII.

Monstrance perlová.

Monstrance tato, z arabského zlata provedená, jest 51 cm. vys. (i s křížkem). Jest to prolamovaná, tepaná práce, při níž užito ušlechtilého rozvilinového motivu. Noha oválná, 17 cm. podél a 13 cm. na pět m⁴rici, ozdobena jest uprostřed rozvilin střídavě velikými kruhovými (celkem tři), malinkými lupénky olemovanými perlami a bíle emailovanými růžicemi, uprostřed nichž ve zlatě jsou osazeny diamanty; vzadu jest na noze místo perly ženská drobná blavinka, pěkně císlovaná a velmi ušlechtilě pracovaná. Z prostředka nohy vystupuje prolamovaná a perlou napřed ozdobená část, na níž stojí útlounek, vejcovitě vypouklý a dole v krátký stvol protáhlý nodus, do jehož přední strany zasazena jest velká, nepravidelná perla, hrubě konturovanými rozvilinami obklopená. Schránka na Sauctissimum jest srdcovitá a obklopena jest souvislou řadou drobnějších perel. Kolem střední části rozložena jest bohatá prolamovaná plocha ornamentální. Základní její kostru tvoří velmi ušlechtilé vyvinuté (ač poněkud veliké) listoví. V tomto listoví rozloženo jest nejbliže u střední schránky šest velikých, kruhových, malými emailovanými lupénky ozdobených perel; při dolejších konci střední schránky umístěny jsou pod sebou dvě perly podlouhlé, na okraji podobně ozdobené. Se zmíněnými perlami střídají se kolikem střední schránky emailované růžice s drahokamem uprostřed. Od těchto růžic vybíhají po každé straně tři prohnuté

kotvice, jež ozdobeny jsou drobnými, místy černě emailovanými lístky a čtyřmi bíle emailovanými a démantem uprostřed okrášlenými růžičkami. Větvice tyto spočívají na rozvinutém lupení, jež na koncích o něco je přesahuje a nese vždy po jedné veliké perle, jež na něm je zavěšena (celkem šest perel). Nejvýš nahoře jest umístěn veliký křížek na veliké perle nasazený a podobnými lístky a růžicemi posázený, jako zmíněné větvice; tam, kde ramena jeho se křížují, umístěna kruhová perla s lupénkovou ohrubou. Monstrance tato pochází z r. 1680. Jest to dar hraběnky Eleonory Nosticové, roz. Lobkovicové.

Tab. XIII, XIV.

Monstrance diamantová.

Neat prosulejšího předmětu v pokladu Loretánském nad tuto monstranci. Oslňující její nádhera i báječná cena hmotná imponují návštěvatelům pokladu nejvíce a zanechávají v myslích jejich dojem nevyhladitelný. Ale i po stránce umělecké poutá k sobě tato monstrance oko znalce. Zaujímá mezi bohoslužebnými nádobami vzniklými v perle umění barokního geniální svojí kompozicí a bravurním provedením jedno z nejpřednějších míst vůbec.¹²⁾

Nejdolejší část monstrance jest plochá, na způsob skaliska upravená; po krajích vinou se stříbrní, démanty posázení plazové. Uprostřed svíjí se drak hřbetem k zemi obrácený, tlamu rozvírající a křídla o zem se opírající. Křídla pokryta jsou z části stříbrem pracovaným na způsob lupin, v nichž démanty různé velikosti velice působivě jsou osazeny. Rovněž tak ozdobeny jsou přední spáry svíjející se obludy. Tělo dračí vybíhá v ohon spirálovitě vzhůru se vinoucí, jež pokryt jest bohatým stříbrným pasem v ostré větve vyběhající, jehož středem jde řada dementů osazených v lížkách oválných, kosočtverečných i srdcovitých. Konec ohonu ovíjí se z části kolem hladké zeměkoule, jež ze předu z valné části zakryta jest virtuózně formovanými dymovitými obláčky oživenými šesti andělskými hlavinkami. Na zeměkouli spočívá, poněkud k levé straně jsa posunut, půlměsíc profilem lidské tváře vyplněný, jehož obvod posázen velikými démanty. Při hořejším rohu půlměsíce jest dolů pohlížející andělská hlavinka. Na půlměsíci stojí štíhlá postava P. Marie. Tělo v bocích stranou prohnuté oděno jest ve výborně vržené řasnatý plášť. Spodní roucho upravené v mělké ryhy, přepásáno jest pasem dementovým. Ruce Madony spočívají na prsou. Ušlechtilé modelovaná hlava pohlíží vzhůru. Kolem hlavy vine se gloriola z hvězdičovitých skupin dementův. Vše to tvoří podstavec hořejší vzdušné části.

Celek jest tak obrátěn aranžován, že poměrně dosti hmotný podstavec vzdušnosti části hořejší není nikterak na újmu. Spojení obou docílno ze předu jedva pozorovatelné. Dva z padoucí a tři paprsků z části hořejší sálajících připevněny vzadu k sošce P. Marie a drží celou část hořejší. Střed této části jest kruhový, křišťálovým sklem pokrytý. Obsahuje lunulu devíti velikými démanty posázenou. Obvod schránky na Nejsvětější ovrouben jest věncem dementů: démant obdelníkový střídá se s démantem okrouhlým; drahokamy tyto jsou vešmě ve stříbře osazeny. Z tohoto kruhu vybíhají krátké plamenné paprsky stříbrné, velikými i malými démanty bohatě posázené. Mimo to vybíhá přímo odtud několik delších paprsků. Za nimi jest souvislý kruh zlatých obláčků oživených andělskými hlavinkami; nejvýše spočívá na obláčcích těch celá postava

¹²⁾ Dossud uveřejněn byl pouze sdržitý nártrek její od *pro J. Kowly* v *Ottových Čechách* v dílu „Praha I.“ 228.

Hospodina, jenž dolů jest nakloněn pravici pozdvíženou maje k zebnání. Nad váznou, stafeckou jeho hlavou s vysokým čelem spočívá trojhranný diadém. Pod postavou Hospodinovou vsnází se zlatá, bíle smaltovaná holubice. Z oblaků na všechny strany vyzařují paprsky různé šíře, délky i různých směrů, posázené jednou až třemi řadami dýmání.

Monstrance tato jest 89.5 cm. vys., 72 cm. šir. a váží 12 kg. Zhotovena jest z poszlaceného stříbra a posázena menší než 6222 dýmání.

Nápis vzadu na noze monstrance hlásá jména zhotovitelů jejích. Čtemet tam na nakloněné hladké ploše vyryta tato slova:

*Durch Matthiam Stegner und
Johann Khünichsbauer Inven-
tiert und gemacht Inn Wienn
1699.*

Vedle tohoto nápisu spatřujeme punc se značkou Vídeňskou a punc s literami „K“¹¹⁾. Zlatník Jan Bapt. Khünichsbauer (Känschbauer) šlechtic z Hohenredu, nar. 1668 v Dol. Rakousích; zemřel jakožto dvorní zlatník roku 1739. V křižácké Klosterneuburském chová se jiné jeho výborné dílo, rovněž monstrance, jež však monstrance Loretánské ani zdaleka nedostihuje a komposici svou zcela od ní se různí.¹²⁾

O dějinách vzniku monstrance Loretánské zachovalo se nám dosti zevrubných zpráv. Velkodušná a nesmírně štedrá dobrodějka svatyně Loretánské, *Ludmila Eva Františka hraběnka z Kolovrat* rozená Hyserlová z Chodu ustanovila v závěti své ze dne 20. dubna r. 1695 především, aby pro svatyni Loretánskou, kterouž učinila universální dědičkou svého jména, pořízena byla monstrance, jež šperky jejími měla býti ozdobena.¹³⁾

Patron svatyně Loretánské, *Václav Ferdinand hrabě z Lobkovic*, obdržel o smrti hraběnky z Kolovrat, ~~maeechv~~ své, zprávu v Madridě, kdež tehdejší meškal jakožto císařský vyslanec. Obdržev pak i zprávu o poslední vůli její, neváhal vyplniti ihned co nejvčetnější veškerá ustanovení milované své ~~maeechv~~, především pak ustanovení v přičině monstrance pro svatyni Loretánskou. Dalť vrchnímu regentu panství svých, Jindřichu Vendelinu Froidevalovi z Kaltenthalu, rozkaz, aby odebral se do Vídně a tam, kde se radou a dobrým zdáním Filipa hr. z Dietrichsteina, s Vídeňským dvorním klenotníkem *Matyášem Stegnerem* o zhotovení monstrance vyjednával a smlouvu s ním uzavřel. Sám pak hr. Lobkovic psal hr. Dietrichsteinovi z Madridu dne 1. března 1696, a v dopisu svém udával, jakým způsobem by monstrance provedena býti měla. M. Stegnerovi bylo dle zvláštní specifikace dne 1. června 1699 odevzdáno 6568 dýmání, jež dohromady vážíly 786 1/4 karatu a vesměs z majetku zesnulé hraběnky Kolovratové pocházely. Stegner užil z této bohaté zásoby k ozdobě monstrance 6137 kusů ve váze 753 3/4 kar. a přidal k tomu ještě dýmání 3/4 karatový, tak že monstrance celkem čítala 6138 kusů¹⁴⁾ dýmání, jež vážíly 755 1/4 karatu. Zbylých 431 dýmání, jež vážíly 32 1/4 karatu, přijal Stegner na srážku svého účtu. Účet jeho zněl na 3005 zl. 34 kr. Veškeré dýmání na monstranci byly ceněny na 46.080 zl.; nejdrahoccnější z nich

¹¹⁾ Srov. *Drexler-List*, „Goldschmiedarbeiten in dem Regul. Chorherrenstifte Klosterneuburg“. Text na str. 13., vyobr. tab. XXVIII. b.

¹²⁾ „Und demnach die göttliche Majestät im hochwürdigsten Sacramente des Altars allermöglichster Ehrwürdig, als will ich, dass nach meinem Tode der Loretto-Kapelle eine *Monstranz* verschafft und mit seinen Klenodien und meinem Wappen garniert werde, die allseit ohne Veränderung allorten also garniert bleiben soll.“

¹³⁾ Při opravě roku 1882 konané aspočítáno bylo však 6222 dýmání.

na 3000 zl. Patronu Loretánské svatyně nebylo popřáno pokochati se pohledem na krásné dílo; zemřel na zpáteční cestě ze Španěl v Itálii dne 8. října r. 1697. Do Prahy přivezla monstranci teprve r. 1699 vdova jeho Marie Žofie hr. z Lobkovic roz. hr. Dietrichšteínová z Vídně v průvodu pěti jízdných vojákův, jež jí válečná rada k ochraně byla přidala.¹⁴⁾ Roku 1882 byla monstrance pečlivě obnovena c. k. dvorním klenotníkem V. Rummlerem, jenž pod nápis původcův monstrance připojil nápis: „Renovirt von W. Rummel, k. k. Hofjuwelier in Prag 1882.“

Tab. XV.

Monstrance „Valdětýnská“.

Monstrance tato, 84·5 cm. vys. a 40 cm. šir., zhotovena jest z pozlaceného stříbra a jest drahokamy bohatě posázena. Noha pokryta jest vkusným dekorem páskovým a mušlovým, mezi nimiž na přední straně nalézá se na ellipsoidní destičce malovaný obrázek P. Marie Loretánské, a na zadní straně na podobné destičce malovaný dvojznak donátorky, hraběnky Markéty z Valdětýna, roz. hr. Čerušnovy z Chudenic. Z prostřed nohy zvedá se oblá část, jakožto počátek stvolu. Zakončena jest osmihranným profilovaným článkem, na němž stojí ciselovaná soška patriarchy Abrahama, který tu zastupuje vlastní stvol monstrance. Abraham jest tu znázorněn jako stařec s dlouhým vousem, jenž má turban na hlavě a dlouhou, až k zemi splývající řízu jest oděn. Uprostřed nohou jeho vyrůstá listkový kmen, jenž pod prsoma ve dvě se dělí; každou ze dvou větví drží patriarcha svými rukama. Větvice ty pnou se výše a zakončeny jsou velikými květy; na jednom z těchto květů jest tepaná, drobná postava sv. Anny, na druhém sv. Jachyma. Svaté tyto postavíčky nalézají se s obou stran střední oválovité části a jsou znázorněny se sepnatými rukama, jako by nejsv. Svátost adorovaly. Kolkolet střední části vinou se útlé větvice s listky i květy, jakož i pásy posázené drahokamy; pásy tyto splétají se nahore ve veliký monogram mariánský. Pod střední částí mezi oběma zmíněnými květy jest umístěn na smaltu malovaný a drahokamy obklopený obrázek, představující v malém měřítku obraz na hlavním oltáři kostela Loretánského se nalézající. Poradí monstrance tvoří věnec paprsků. Lunula posázena jest bojnými drahokamy. Monstrance tato pochází z r. 1718.

Tab. XVI.

Monstrance s věncem blahovým.

Zlatá tato monstrance jest 57 cm. vys. a 26 cm. šir. Noha oválová, vkusně profilovaná ozdobena jest na hořejší straně zředu a po stranách na smaltu malovanými obrázky (1. Obětování P. Marie, 2. Zvěstování P. M., 3. Obřezání Páně); vzadu jest tepaný reliéf P. Marie Loretánské. Nodus má podobu trojboké barokní vasy, jejíž boky nahore uprostřed andilními blávkami jsou ozdobeny. Nad tímto nodem jest nodus jiný, jenž má tvar zplstělého sferoidu. Z toho nodu vyrůstá dole vydutý a prstencem zdobený stvol rytbou akantových listů okrášlený. Stvol tento nese ellipsoidní, blazeným topasem pokrytý střed, obklopený nejdříve věncem perlovým, dále věncem malých

¹⁴⁾ Srov. *Max Dvořák*, *Marie Loretto am Hradisch* zu Prag 57, 62–65; *tyž*, *Seznam pokladnice u Panny Marie Loretánské v Praze na Hradčanech*, 39–40.

plamének a posléze širokou plochou tepanou, z níž vyběhají řídké asymetricky rozložené paprsky na všechny strany.

Na tepané té ploše spatřujeme v rozvilinovém dekoru rostlinném popraní postavy Boha Otce, pod nímž holubice se vznáší, a několika světů a světic; jsou to zejména: sv. Anna a P. Marii a Ježíškem, naproti sv. Josef. nře sv. Alžběta se sv. Janem, naproti Zachariáš, nejdoleji P. Maria se sepjatými rukama. Krajními paprsky propleten jest hlobový věnec, jehož lůsky jsou z tmavozeleného smaltu a plody zastupují zde veliké červené korály s malými perličkami nahoře. Nejvýše vyniká dvojitý kříž ametysty posázený. V zálu pod lunulou patří jsou dvě puncované skupinky drobných písmen: $\text{P} \text{ } \text{W}$ a $\text{W} \text{ } \text{P}$ ¹⁷⁾, mimo to pak nápis HER GOTT STEHE MIR BEY FRVE VND SPAET BIS ALL: MEIN THUN EIN ENDE HAT ZV GROSER LOB GOTTES VND EHRE DIESE MONSTRANZEN GESHENKETH.

Tab. XVII., XVIII.

Monstrance prstenová.

Monstrance tato, z pozlaceného stříbra zhotovená, jest 91.5 cm. vysoká. Noha oválová, 30.5 cm. šir. jest mírně ve čtyři segmenty vypuklá a stuhovým ornamentem pokrytá, mezi nímž nantovány jsou části bývalých šperků: obdélníkové sponky v obrubách filigránových pocházející nepochybě z bývalých korálových nebo perlových šňůr; na některých z nich jsou na smaltu anebo na pergameni pod sklem malované obrázky svatých; dva z nich jsou smaltové reliefy sv. Jeronyma a sv. Máří Magdaleny. Oblý z počátku stvol přechází uprostřed v trojboky, na způsob barokní vásy upravený nodus, na jehož rozích sedí tři drobní andělé s odznaky víry, naděje a lásky. Střední schránka na sanctissimum obklopena jest barokně zprohybaným rámcem, z něhož vysehlují plameny. Na rámci jest dvanácte karneolových kamejí s vytečně vyrytými drobnými podobiznami císařů římsko-německých z rodu Habsburského od Rudolfa I. až po Ferdinanda II. Mimo tyto kameje zdobí rámec tento více jiných drahokamů a součástí šperkových, jako dýmantových broží a j.; ve dvou brožích jsou droboučké podobizny na pergameni malované. Dále od rámce toho a za řadou krátkých plamének z něho vyběhajících jest druhý rámec ze značně zprohybaných součástí ornamentálních složený a množstvím šperků, z nichž přemnohé nevšední vkusnosti se vyznamenávají, ověšený. Nahoře nad středem jest pěkně upravený baldachýnek, jehož střepec ověšená stříška vyběhá nejvýše v křížek dýmanty posázený. Pod baldachýnem jest tepané poprsí Boha Otce, jenž drží v levici za bořejší křížek poměrně velkou zeměkouli translucidním tmavomodrým smaltem potaženou, a v pravici má žezlo, jímž dolů ukazuje. Sedí v obláčích, na nichž se pod ním vznáší holubice ozářená paprsky z dýmantův. Po obou stranách baldachynu stojí na konsolkách s druhým rámcem organicky spojených po vásičce s kyticí pěkně barevně smaltovanou. Od středu jde v pozadí slunce paprků, na nichž spatřují se dvě celé andělské postavy a několik andělských hlavinek v obláčích. Na okraji nohy slabými tečkami vypuncován nápis: GMACHT WORDEN PEI FRANZ MICHAEL REDTLMEIR IN PRAG • ANNO 1748.¹⁸⁾ Šperky na monstranci té, za ozdoby upotřebené, jsou ovšem většinou renaissance.

¹⁷⁾ Snad znočka *Petra Wintera* († 1702), zlatníka v Augšparku. Brovnej Rosenberg, Der Goldschmiede Merkzeichen str. 67.

¹⁸⁾ Srvn. *Max Drocák*, Seznam pokladnice, str. 31., kdež udává se r. 1728 místo 1748. — O Redelmayerovi srv. *Jam. arch.* VII. (1896) sl. 145.

Tab. XIX.

Ozdobné korunky na sousoší P. Marie s Ješulátkem.

V pokladnici chová se několik pěkně pracovaných korun; vždy dvě a dvě jsou v celku stejným způsobem provedeny, ale v nestejném měřítku, jelikož většit určena jest pro sochu P. Marie a menší pro sošku Ježíškova. Podáváme tu popis oněch korun, jež na tab. XIX. jsou zobrazeny.

1. *Koruna* (25.5 cm. vys., 11.5 cm. šir.), jejíž dolejší obruč ozdobena jest při obou okrajích pásem perel, mezi nimiž jest řada diamantů osazených ve stříbrných, na způsob poupat zformovaných lůžkách. Z této obruče vyrůstá nahoře osm barokních listů, z nichž vždy čtyři a čtyři střídavě různé jsou formy; tři přední z nich ozdobeny jsou drahokamy. Obě postranice, jakož i pás střední, jež sametový klobouk obklopují, jsou okrášleny snůrkami perlovými v monogram Mariánský a různé spletenými. Ke koruně této náleží menší *korunka* 11.5 cm. vys. a 7.5 cm. šir. (na tab. stranou pod korunou většit zobrazená), stejně celkem úpravy.

2. *Koruna*, 31 cm. vys., dol. prům. 11 cm., z pozlaceného stříbra, posázená hojně křišťály a topasy. Dolejší obruč ozdobena jest řadou velikých křišťálů, mezi nimiž v předu umístěn smaragd. Nad obruč spatřujeme barokní lupeny, z nichž pět předních nese po jednom velkém drahokamu; lupen střední ozdoben jest srdcovitou záhnědou. Hořejší stranice a střední pás ozdobeny jsou vinoucími se řadami křišťálů, vsazených do kovových rámců. Značka Malostranská s letopočtem 1723 a punc zlatníkův LL, t. j. *Leopold Lichtenschopf*. Menší *korunka* jest podobně formována a rovněž tak označena; toliko drahokamy jsou na ní poněkud jinak rozloženy.

3. *Koruna*, 30 cm. vys., dol. prům. 10.5 cm. Dolejší obruč posázena jest sedmi stejně pracovanými zlatými, z části různobarevně smaltovanými vkusnými skvosty, uprostřed nichž osazený jsou drahokamy s dvěma perliami po stranách. Z obručky vyrůstá osm lupenů v před zahnutých, střídavě větších a menších; pět předních listů ozdobeno jest připevněnými zlatými ornamenty různobarevným smaltem, drahokamy i perliami okrášlenými. Na předním lupenu smaltovaná složka písmen V A L B (?). Za řadou těchto vkusných listů nalézají se dva veliké vyduťté lupeny, obě strany sametového klobouku kryjící a v předu rovněž skvosty posázené. Středem pak přepnut jest plát, jehož přední strana podobně jest vyzdobena, a jenž nejvýše nese jablko, do něhož vsazen jest uprostřed veliký křišťál, ze kterého vybíhá čtvero mírně smaltovaných větvičovitých lupenků; do jablka tohoto zasazen nahoře kříž v předu křišťálovými destičkami, v zadu vkusně provedenými, smaltovanými květky ozdobený. Na zadním lupenu značky nedosti zřetelné, z nich jedna jak se zdá, obsahuje písmeno P, a druhá písmena .

Menší *korunka*, 22 cm. vys., 8 cm. dol. prům., jest zcela stejně aranžována, a to v celku i v detailech, toliko poněkud odchylná jest ornamentace hořejších partií. Jablko ozdobeno jest smaltovou květící se čtyřmi perliami, a na zadní straně vsazeného do něho křížku jsou drobné emailované nástroje umučení Páně.

Tab. XX.

Miska ze stříbra tepaná.

Miska tato jest okrouhlá, mírně prohloubená, 16 cm. v průměru měřící. Na okraji akanthové rozviliny listové, v prohloubeném středu žena na drau pod keřem sedící s nahým dítětem v klíně. U nohou jejích sedí nahý hošík, po straně stojí dvě malé dívky se objímající. Značka Augšpurská a punc s písmenami I L, t. j. nepochybně Augšpurský zlatník *Jon Lautterer* († 1718).

V pokladu nalézají se ještě četné jiné práce tohoto rázu: vazy, lampy a pod., jež vesměs sloužiti mají k ozdobě oltáře v Loretánské kapli, a jsou vesměs stejného původu.

Tab. XXI.

Mešní roucho, aplikací ozdobené.

Kasule tato zhotovena jest z bílého grogrénu. Výška zadní polovice obnáší 10 cm, šířka 17 cm. V předu jest roucho basovitě vykrojeno. Po celé ploše rozložen jest renaissanční ještě stylisovaný ornament rostlinný: větvice s listy a květy, rozvržené ve tři obdélníkové, souběžné kolmo upravené skupiny, nahoře přeloženou „kappou“ ukončené. Vytváření to provedeno jest technikou aplikací: ornamentální součástky jsou totiž vystřihávy z brokátu a aksamitu, jehož barva jest dle potřeby měněna, na plochu kasule našity a zlatými šňůrkami obroubeny. Ve střední skupině, symetricky po způsobu stýkajících se kytic, pentlemi převázaných, aranžované, převládá barva aksamitu syté zelená; po stranách pak, jichž ornament upraven jako pokračující zprobybaná větévka, užito mírných barev jasných. Ornament orámován jest zlatou krajkou. Značnou tuhost ornamentu, zajiště technikou zaviněný, líbě zakrývá dosti lahodná harmonie upotřebených barev. Původem svým hlásí se kasule tato ještě do XVII. stol.

Tab. XXII., XXIII.

Roucha pro sochu P. Marie, vyšíváná slaminou.

Velice zajímavá jsou tato roucha nejen vyšívacím materiálem, nýbrž i vkusnou, ještě renaissanční stylisací svou. Z konce XVII. stol. (Jedno z nich darováno jakožto vlastní práce r. 1685. hraběnkou Isabelou z Trautmansdorfu rozenou z Lobkovic.)

Tab. XXIV., XXV.

Kasule ozdobně vyšíváné.

Z přehojné zásoby mešních rouch, namnoze velmi nádherných sic, avšak ne vždy umělecky cenných, při jejich hotovení upotřebeno hojně i barokních a rokokových součástí krojových, vynikají vkusem zejména dvě kasule:

1. *Kasule* ze zářivě zlatého ornamentem protkávaného brokátu. Střední pruh (125 cm. dlouhý, 25 cm. šir.) zhotoven jest z červeného aksamitu a ozdoben reliéfovým vyšíváním rostlin-

ným, jež provedeno jest zlatem, perlami a drahokamy. Obzvlášť bohaté proveden jest monogram Marianský v hořejší třetině ornamentu umístěný. (Druhá pol. XVII. stol.) Pokladu jej darovala zakladatelka Benigna z Lobkovic.

2. *Kasule* ze stříbrného a světle modrého brokátu, listy a kvítky ozdobného. Střed 23 cm. šir. zhotoven jest z červeného aksamitu a pokryt krásným, mírně vypuklým zlatým vyšíváním rostlinným. (Počátek století XVIII.)

Tab. XXVI.

Pluvíál bohatě vyšívaný.

Pluvíál tento zhotoven jest z látky bílé, pestrými květy posíté (vyšíváním přeneseno bylo v novější době na novou látku). Pás 31 cm. šir. jest z červeného atlasu a posít jest zlatým barokním ornamentem, rovněž tak i kappá. Přeska pěkně komponovaná ozdobena jest uprostřed andílčí hlavou. Konec XVII. stol.

Tab. XXVII.

Mitry.

V pokladnici zdejší vyloženy jsou tři mitry biskupské, zlatým vyšíváním ozdobené, z nichž dvě umělecky přece poněkud zajímavější reprodukuje.

1. mitra 39.5 cm vys., 33 cm široká, z bílého damašku, střídmost, zlatem vyšitou obrubou arabeskového rázu a Marianským monogramem (po obou stranách) ozdobená, vyniká po celém okraji na obou stranách rozsázenými šperkovými agrařami ze zlata černě niellovaného a brillanty a perlami okrášleného. Jest to dar kardinála Harracha († 1667.)

2. mitra z bílého grogrénu, 39.5 cm vys., 31 cm široká, jejíž celý povrch zaujímá rostlinný rozvinutý ornament, zlatými nitěmi vypouklé vyšívaný. Mezi vyšíváním vloženy jsou sem tam perly a imitované drahokamy. Na přední straně upraven ve středu vyšíváním ozářený monogram M R A. Mitru tuto daroval pokladu arcibiskup pražský Jan Bedřich hrabě Valdštejn († 1694.)

Pár pontifikálních rukavic — patrně příslušenství mitry Valdštejnovy — z neobarveného hedvábí upletených, ozdobeno jest drobkoučkým propleťavým vyšíváním ze zlata.

Tab. XXVIII.

Antependium s ozdobami ze stříbra tepanými.

Antependium jest 2.12 m. dlouhé a 0.95 m. široké v dubovém, jednoduše profilovaném rámci. Deska překrásná povlečena jest červenou hedvábnou látkou rostlinným motivem ozdobenou. Na ní jsou k desce přibity ozdoby ze stříbra tepané. Nejvýše čtyři stylizované ornamenty rostlinné, z nichž vždy dva a dva stejné asymetricky po obou stranách středu jsou rozloženy. Níže uprostřed jakožto hlavní ozdoba elipsoidní relief představující „Seslání Ducha sv.“, kolem něhož barokně zprohýbané stby v dekor rostlinný přecházející. Po obou stranách ve stejné upravených kartuších stříbrné polovypukliny bez stříbrného pozadí, jež tudíž tvoří látka podkladu; v kartuši pravé

„Z mrtvých vstání Páně“, v levé „Proměnění Páně“. Nad prostředním reliefem andělů hlavinka. Vše vesměs velmi uslechtilé tepáno. Na reliefu prostředním nedostí zřetelná značka Malostranská a písmena (GZ); jsou to začáteční písmena Malostranského zlatníka *Jiřího Zellera*. Zdařilá tato práce, jejímuž dojmu na závalu jest kvitkováný podklad a rovné porty plochu dělicí, pochází z počátku XVIII. stol.¹⁹⁾

Tab. XXIX.

Sktův zříceninovým mramorem vyzdobená.

Sktův tato poutá pozornost naši ne tak vkusností celkovou, jako spíše apartností svojí vyzdobu a některými pěknými jednotlivostmi. Dlátu fezbářskému ponechána tu úloha velice malá: pouze skrovná ornamentace nejhlavnějších profilů a výběžků okrajních byla mu svěřena. A hlavním motivem fezbářské této vyzdobu jsou různé formované karyatidy, podané v profilu i en face a v barokní tvary listové vybihající. Největší část černě natřených ploch vyhrazena byti musila k umístění malých tabulek šedého leštěného mramoru, jehož hnědé žilování v části spodní činí dojem fantastických ruin. Destičky ty zasazeny jsou ve zlatené vlnité vroubkované rámečky. Jimi docíleno ozloby sice okázalé, nicméně dosti jednotvárné; ba na některých místech (zejména v partiích okrajových) byly obdélné a čtvercové mramorové destičky umístěny zcela nevhodně. Vkusnou formou vyznamenává se jenné zlatené kování sktův; zejména štítky klíčové otvory zdobící při vší své nehledané prostotě velmi se povedly. K otázce, kdy asi sktův tato byla zhotovena, odpovídají nám tvary její samy velice vmluvně: jest to druhá pol. XVII. stol. Pokladu darována z pozůstalosti Ludmily Ery hraběnky z Kolovrat († 1695).

XXX.

Křeslo pontifikální.

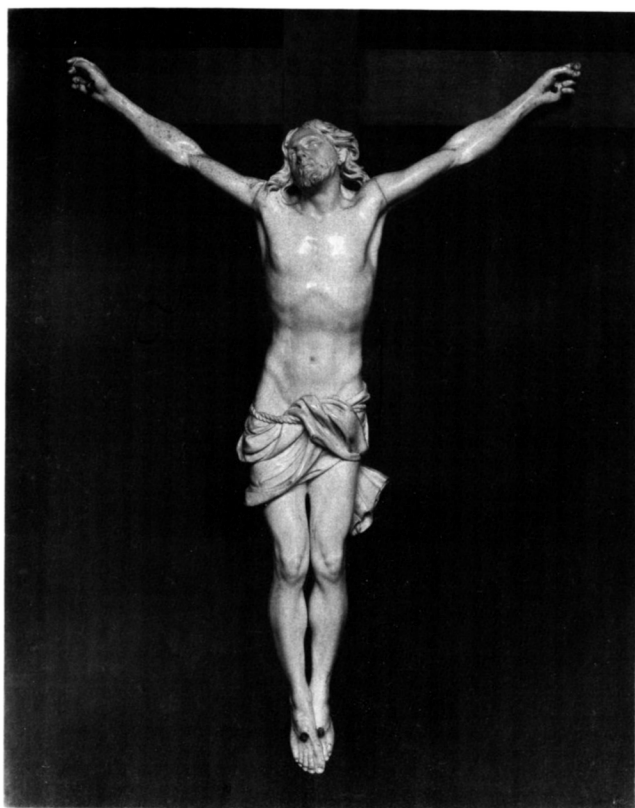
Při tomto objektu, z konce XVII. století pocházejícím, jest zajímavá zejména rafinovaná ornamentace vyřezávaných a pozlacených částí malými výplněmi pestře na dřevě samém tak malovanými, aby z povzdálí činily dojem plošek emailovaných. Jinak křeslo toto ani v celku ani v částech příliš nevyniká; nejzdařilejší jest fezána část nejhořejší, okřídlenou andělův hlavou ozdobená. K pokrytí vypsaných částí křesla užito pěkně vzorkovaného zeleného damašku.

¹⁹⁾ *Deodák*, o. c. str. 41. uvádí antependium toto jakožto dar Viléma Alberta Krakovského z Kolovrat, jenž prý je dal v r. 1682 za 768 zl. zhotoviti.

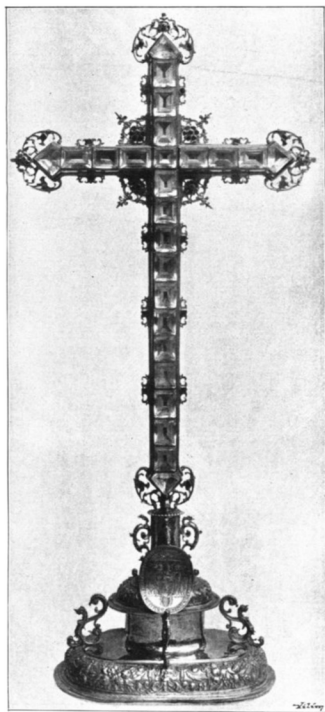
TABULOVÝ OBRAZ MADONNY S JEZUITKEM.

MALOVAL ADRIAEN VAN UTRECHT (?) 1599—1658.

KRUCIFIX ZE SLONOVÉ KOSTI.

Z PROSTŘEDKA XVII. STOL.

KŘÍŽ KARDINÁLA HARRACHA.

(1626—1667.)

JESIČKY.

DRUHÁ POLOVICE XVII. STOL.

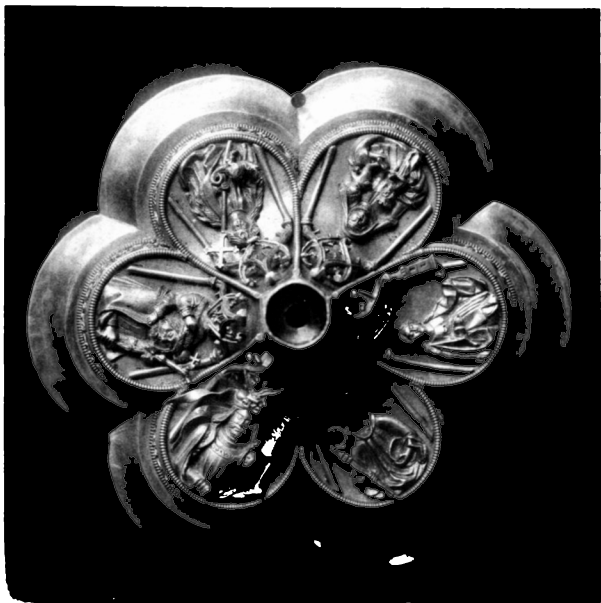
RELIKVIÁŘ.

SKLONEK XVII. STOL.

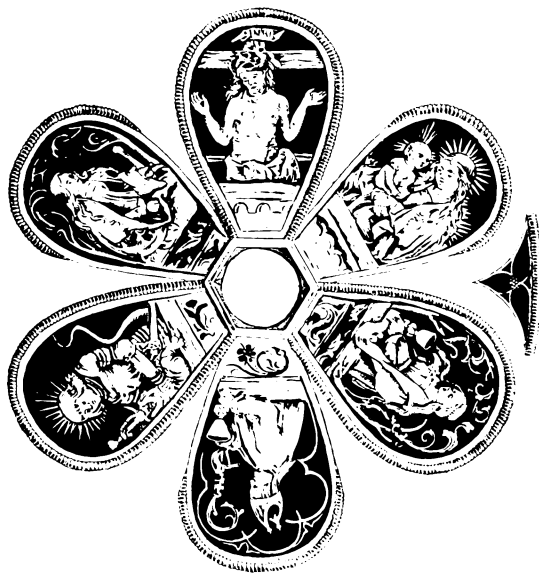
KALICH Z R. 1510.

(ČELKOVÝ POHLED)

KALICH Z R. 1510

LORENTANSKÝ

KALICH Z R. 1510.

SMALTOVÉ OBRÁZKY NA ČÍSL.

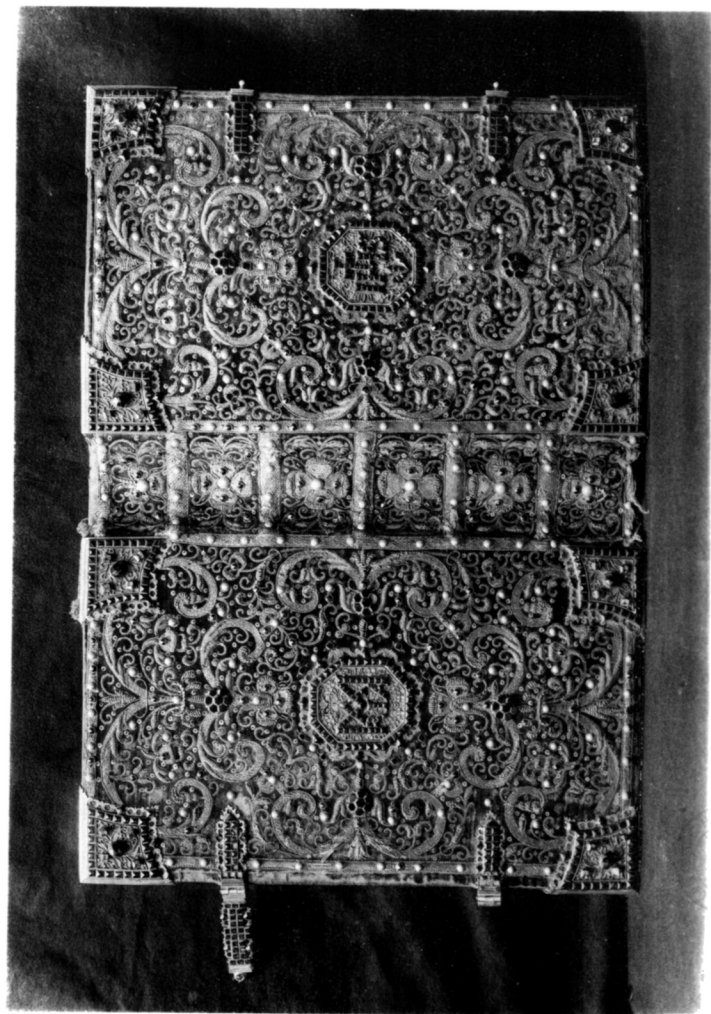
KALICH S OZDOBOU GRANÁTOVOU.

SKLONEK XVII. STOL.

BURSA KE KALICHU.

KONEC XVII. STOL.

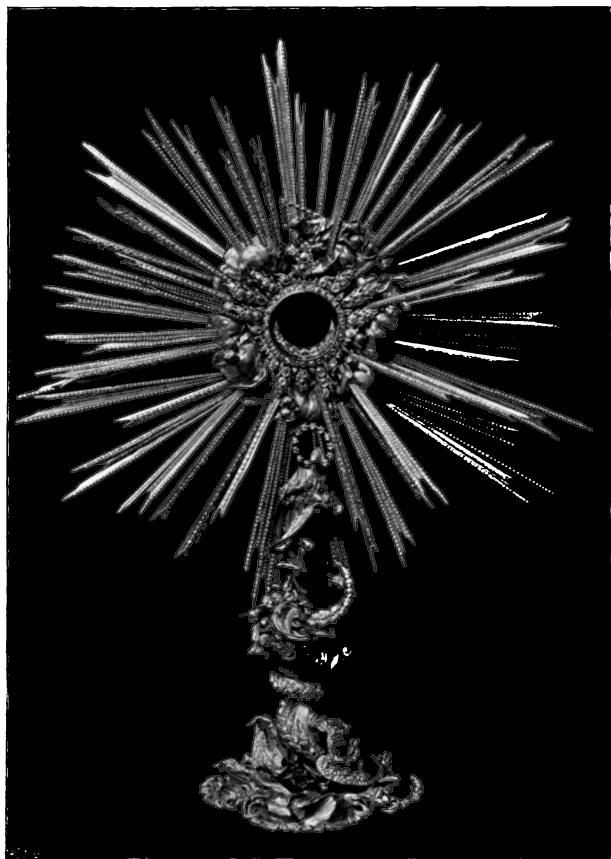

VAZBA MISÁLU.
OKOLO R. 1686.

MONSTRANCE PERLOVÁ.

Z K. 1680.

MONSTRANCE DIAMANTOVÁ.

ZHOTOVILI MATĚJ ŠTEGNER A JAN KUHNSCHAUER L. E. 1699.

(POHLED CELKOVÝ.)

MONSTRANCE DIAMANTOVÁ.

(POHLED NA SPODNÍ ČÁST.)

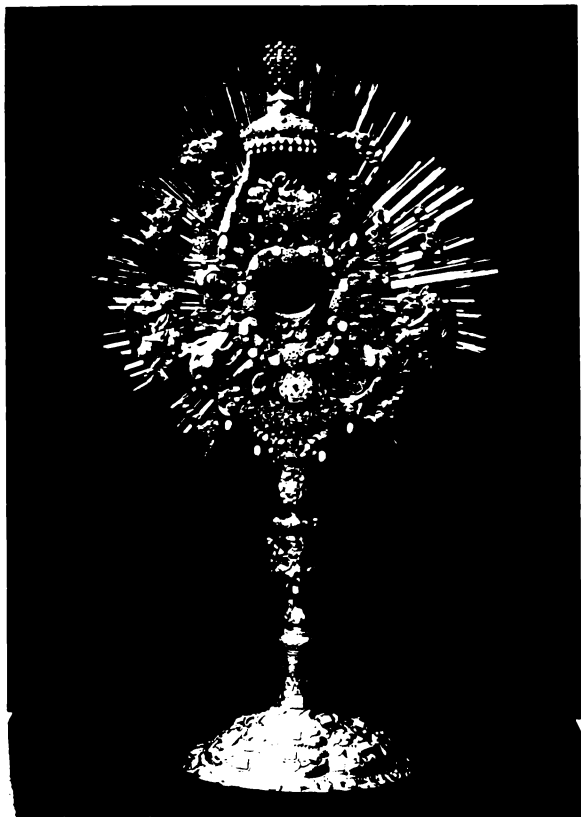

MONSTRANCE VALDSTYNSKA

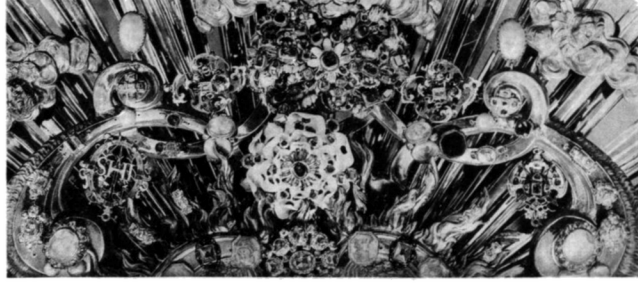
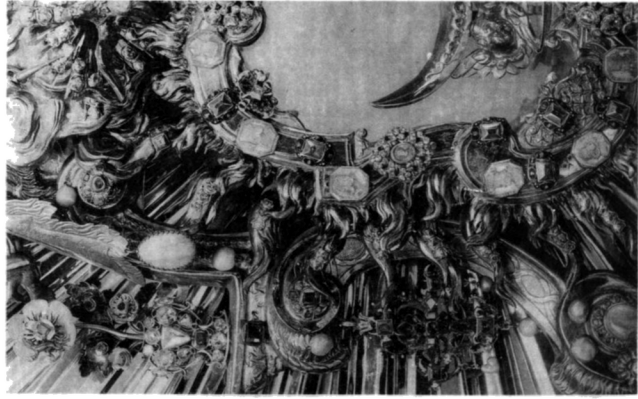
MONSTRANCE S VĚNCEM HLOHOVÝM.

Z PRVÉ POLOVICE XVIII. STOL.

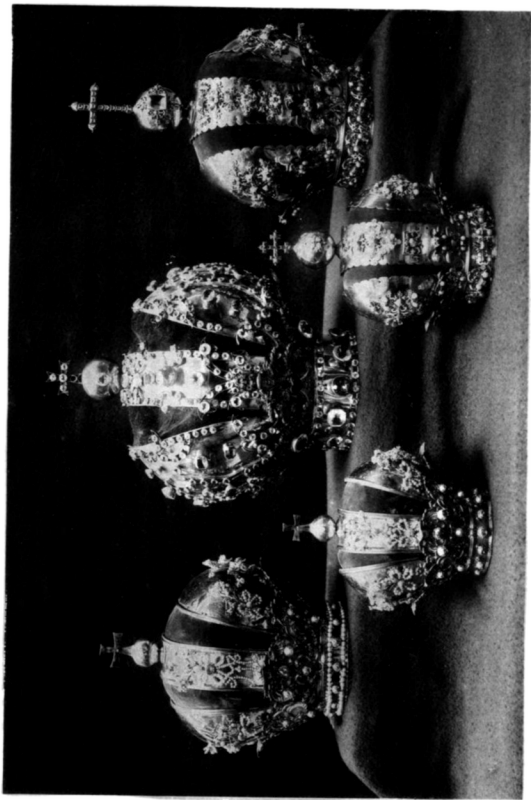

MONSTRANCE PRŠTI NOVA.

OD V. L. KRANČEK M. H. A. 1851.

ŠPERKY NA MONSTRANCI PRSTENOVÉ.

KORUNKY NA SOUSOŠÍ P. MARIE S JEZULÁTKEM.

Z POČÁTKU XVIII. STOL., PROSTREJENÉ ŽIVOTAVIL PŘÍ R. 1723. LEOPOLD D. LICHTENSCHEIDT.

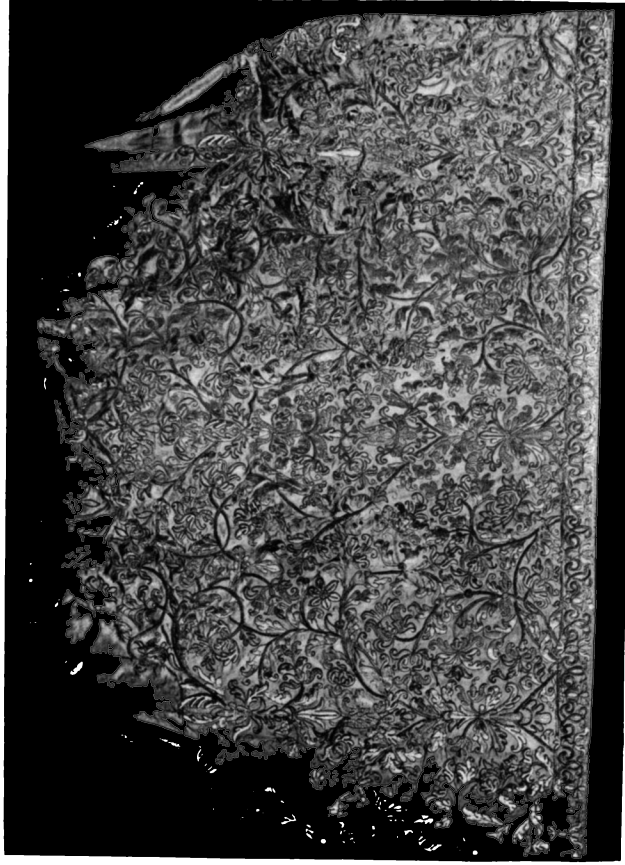
MÍSA ZE STŘÍBRA TEPANÁ.

AUGSBURSKÁ PRÁCE, SNAD JANA LAUTTERERA († 1718).

MEŠNÍ ROUCHO S VYŠÍVÁNÍM APPLIKAČNÍM.

(XVII. STOL.)

ROUCHO NA SOSKI P. MARIE, SJAVINOI VYSIVANĚ.

— 24 — NIK ACH SEČ.

ROUCHO NA SOŠKU MADONNY. SLAMINOU VYŠÍVANÉ.

Z DRUHÉ PLOŠTY XVII. STOL.

PERLAMI VYŠITÁ OZDOBA MEŠNÍHO ROUCHA.

Z KONCE XVII. STOL.

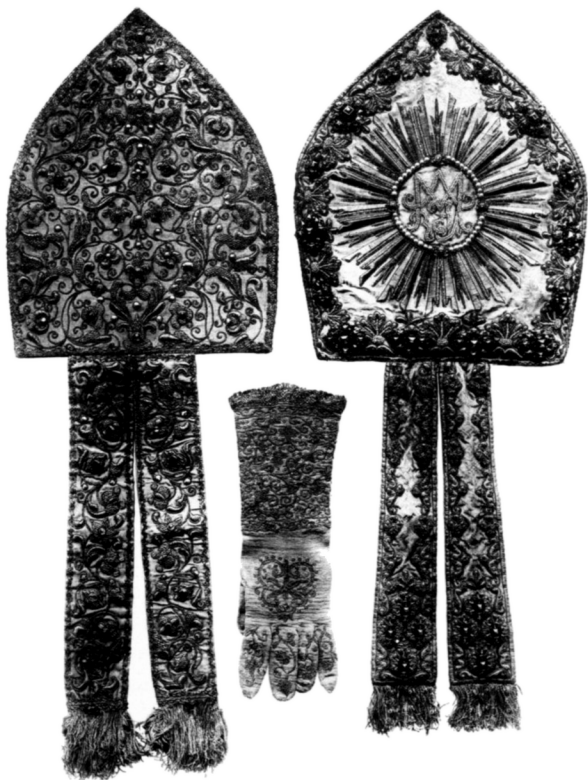
MEŠNÍ ROUCHO OZDOBNĚ VYŠÍVANÉ.

Z POČÁTKU XVIII. STOL.

PLUVIAL. VYŠÍVANÝ.

(KONEC XVII. STOL.)

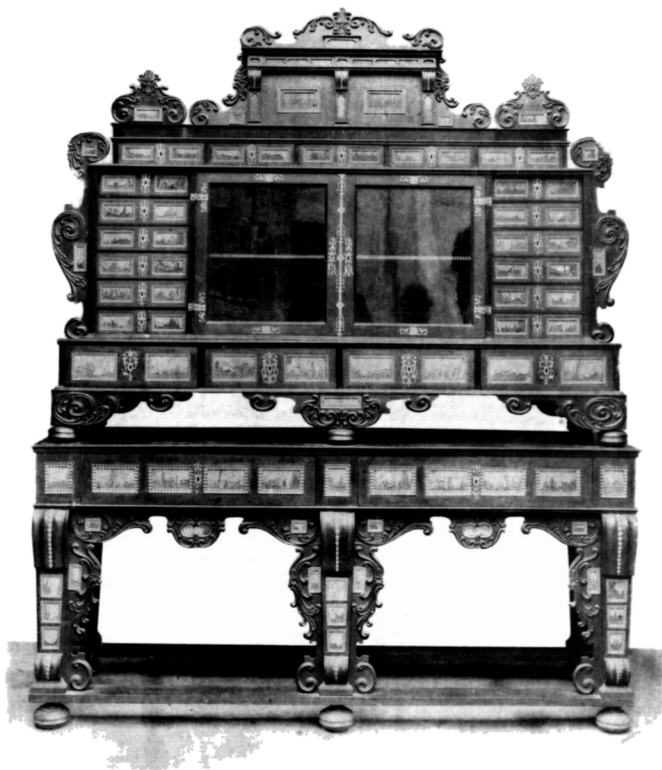
MITRY A PONTIFIKÁLNÍ RUKAVICE.

Z DRUHÉ POLOVCE XVII. STOL.

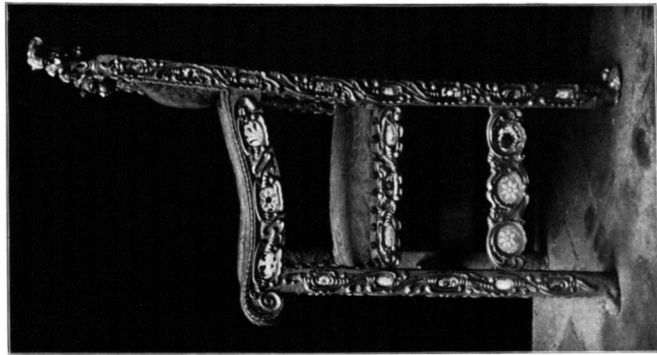
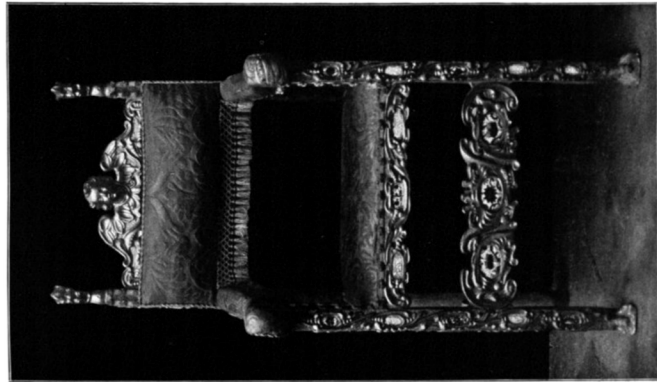
ANTEPENDIUM S OZDOBAMI ZE STŘÍBRA TEPANÝMI.

ZHOTOVIL JIŘÍ ZELIER NA POČ. XVIII. STOL.

SKŘÍŇ MRAMOREM VYKLÁDANÁ.

DRUHÁ POLOVICE XVII. STOL.

PONTIFIKÁLNÍ KŘESLO.
(KONEC XVII. STOL.)